

Asia: VN/8915/2024

Lausuntopyyntö arviomuistiosta: Työvoimapalveluiden palveluprosessin uudistustarpeet ja yksityisen työnvälityksen mahdollisuus saada tietoja työnhakijasta

Lausunnonantajan lausunto

Työtarjousten velvoittavuuden lisääminen

Työttömien Keskusjärjestön mielestä niin kauan, kun työttömyysturva on vastikkeellista, velvoittavien työtarjousten tekeminen kuuluu osana työllisyyspalveluiden palveluvalikoimaan. Samalla on kuitenkin tehtävä huolellinen palvelutarvearviointi, että työtarjouksia tehdään hakijan osaamisen ja tosiasiallisen työkyvyn mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että on selvitettävä työttömän terveyden tilanne ja ohjattava esimerkiksi työttömille suunnattuun lakisääteiseen ilmaiseen terveystarkastukseen. Mikäli näitä perusasioita ei saada järjestettyä, velvoittavien työtarjousten teettäminen ei ole tarkoituksenmukaista.

Mikäli esimerkiksi työtön tosiasiallisesti kykenee vain osa-aikatyöhön, velvoittavia työtarjouksia koko-aikatyöhön ei tule tehdä. Ja mikäli henkilö on jo osa-aikatyössä, ja vain kykenevä osa-aikatyöhön niin velvoittavia työtarjouksia osa-aikatyöhön ei tule tehdä.

Työllisyyspalveluissa on myös selvitettävä, että velvoittava koko-aikatyö täyttää TES:n mukaiset vaatimukset, että työntekijä voi pärjätä töissä. Työllisyyspalveluissa ei tule ohjata työntekijöitä 0-tuntisopimuksiin tai hämäriin provisiopalkkaisiin töihin, joilla ei tule toimeen.

Avoimia työpaikkoja haetaan jo nyt satamäärin. Työnantajat eivät kykene käsittelemään niin valtavia hakemuskantaa asiallisesti. Siksi työllisyyspalveluissa on käytettävä harkintaa, miten velvoittavia työtarjouksia tehdään. Kaikki turha työ, jota teetetään työnantajilla kustautuu niin, ettei työpaikkoja tarjota julkisiin palveluihin. Huonosti johdettuna tilanne vie uskottavuutta julkisilta työvoimapalveluilta.

Työvoimaviranomaisen kirjallisesta muistutuksesta luopuminen

Kirjallinen muistutus työttömien velvollisuuksista osaltaan turvaa sitä, että työtön tietää mitä häneltä odotetaan.

Toisaalta on myös niin, että työnhakijat eivät välttämättä ymmärrä näiden kirjeiden sisältöä ja on myös tiedossa kokemusta siitä, että näistä kirjallisista muistutuksista osa saattaa ahdistuakin. Eli jos jostain voi tehostaa, niin varmaankin näistä kirjallisista muistutuksista, mutta silloin on tärkeää, että etukäteistiedotukseen panostetaan entistä enemmän.

Työttömien Keskusjärjestö suhtautuu kriittisesti automaattipäätöksiin työttömyysturvaan liittyvissä päätöksissä. Mikäli tällaiseen mennään, niin hakijalla tulisi olla viiveetön mahdollisuus olla yhteydessä virkamieheen, jonka kanssa päätöksestä voidaan keskustella (ns. punainen linja). Paljon turhaa mielipahaa syntyy siitä, että ihmiset eivät ymmärrä sitä mihin päätökset perustuvat.

Miten esimerkiksi automaattipäätöksillä voidaan tukea asiakkaan koko palvelutarvepalettia mukaan lukien sosiaali- ja terveyspalvelut? Millä tavalla esimerkiksi työttömien lakisääteisiin terveystarkastuksiin ohjaaminen toteutuisi?

Nuoret ja velvollisuus hakea opiskelupaikkoja työttömyysetuuden edellytyksenä

Opinnoista valmistuminen on paras tapa turvata pysyvämpi työura. Toisaalta on huomioitava, että kaikilla nuorilla ei ole taloudellisia edellytyksiä opiskella tai ottaa opintolainaa. Velvoitetaanko nuoria työttömiä ylivelkaantumaan?

Onko järkevää velvoittaa opiskelemaan normaalin opintopaikkahakusyklin ulkopuolelta? Tämä voi aiheuttaa sekaannusta ja ohjautumista ehkä toissijaisiin koulutuksiin. Riittäisikö se, että tiedotetaan myös laajemmista opintomahdollisuuksista ja huomioidaan paremmin työttömyysturvalla opiskelun mahdollisuudet?

Palveluprosessin uudistaminen (ml. työnhakuvelvollisuus)

Palveluprosessin uudistamisessa tehostaminen yleensä tarkoittaa henkilöstöresurssien vähentämistä. Työttömien Keskusjärjestö on huolissaan työllisyyspalveluiden henkilöstöresurssien riittävydestä. Myös esimerkiksi palkkatuen käyttöä uhkaa loppua kokonaan TE2024 uudistuksessa, kun kunnat kustantavat itse palkkatuen. Tämä johtaa siihen, että kunnilla ei ole insentiiviä rekrytoida muita kuin parhaita työnhakijoita. Silloin heikoimmassa asemassa olevat työnhakijat uhkaavat syrjäytyä kokonaan työstä vaikka työkykyä olisikin jäljellä.

Osassa kuntia puuttuu yhä sellainen aula, minne työttömät voivat mennä ilman ajanvarausta ja kohdata esimerkiksi suoraan työnantajia. Kuopiossa on hyvä malli, jossa voi kitkatta tulla käymään ja kysymään. Tätä kannattaisi monistaa myös muille paikkakunnille.

Palveluprosessia voidaan keventää alkupäästä - etenkin niiden työttömien kohdalla, joilla on jo selkeä suunnitelma ja tiedossa esimerkiksi kokoaikainen työpaikka. Etenkin asiantuntijatoissa rekrytointiprosessit ovat pitkiä.

Pitkäaikaistyöttömät ovat olleet paitsiossa. Tämä näkyy esimerkiksi alhaisena aktivointiasteena. Kärjistetysti pitkäaikaistyöttömiä ei kohdata, eivätkä he ohjaudu työllisyyspalveluihin tui muihin palveluihin (vain n. 10 % pitkäaikaistyöttömistä on minkään aktiivisen työllisyyspalvelun piirissä valtakunnallisesti). Alkupäästä vapautuvat resurssit täytyy kohdentaa pitkäaikaistyöttömien tukeen.

Palveluprosessissa täytyy paremmin huomioida myös työttömien omat ideat, jotka tukevat työllisyyttä. Esimerkiksi voisi olla henkilökohtainen palvelubudjetti, jolla tilata juuri niitä palveluita, mitkä tukevat vaikka oman ammattitaidon ylläpitämistä.

Yksityisen työnvälityksen mahdollisuus saada tietoja työnhakijoista

Työttömien Keskusjärjestö suhtautuu kriittisesti ideaan, että julkiseen palveluun tehty työnhakuprofiili pakolla avattaisiin yksityisten yritysten käyttöön. Julkisiin järjestelmiin voidaan kirjata henkilötietoja tai muuta henkilökohtaista tietoa - esimerkiksi terveystietoja tms. Lisäksi kaikkia omia asioita ei haluta pienellä paikkakunnilla avata, vaikka olisikin harmitonta työnhakua. Kaikki eivät halua esimerkiksi kertoa, että ovat työttömänä työttömyyden stigman pelossa. Paremmat mahdollisuudet työllistyä ovat tutkitusti heillä, jotka ovat jo töissä.

Hyödyllisempää olisi, jos tuettaisiin sitä, että vapaaehtoisesti voisi siirtää näitä tietoja myös yksityisille yrityksille, niin ettei työnhakijan tarvitse itse syöttää samoja tietoja jokaiseen työnhakupalveluun - olisi siis yksi ict-alusta, josta näitä tietoja siirrettäisiin. Tämä edistäisi sitä, että nopeammin saisi kaikki palvelukanavat työttömän työnhakijan käyttöön, kun hän etsii töitä avoimelta sektorilta.

Yleinen palaute / Muut muistion kohdat

Paras tapa tukea työttömiä on luoda riittävät edellytykset elinkeinotoiminnalle sekä luoda kokoajakatyötä (vaikka julkisella rahalla/kysynnällä) ja tarjota riittävät koulutus-, työllisyys-, sosiaali- ja terveyspalvelut, jotta työnhakijat pysyvät osaavina ja työkykyisinä.

Osatyökykyisten työllistymisen edellytysten tukemiseen tarvitaan nykyistä laajempi kokonaisuus - ja esimerkiksi Työkanava Oy:n hidas käynnistyminen ja kokemukset osoittavat, ettei avoimella

sektorilla ole kapasiteettia mukauttaa työtä riittävän monimuotoisesti. Tarvitaan siis enemmän julkisen sektorin panostusta tälle kohderyhmälle - oikeita työpaikkoja.

Haapakoski Jukka
Työttömien Keskusjärjestö ry